

*Алішер КУРМАНОВ,
Надзвичайний і Повноважний Посол
Республіки Узбекистан в Україні*

ГОЛОВНА МЕТА КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ – ЗАБЕЗПЕЧИТИ ЧЕСТЬ І ГІДНІСТЬ ЛЮДИНИ, ІНТЕРЕСИ НАЦІЇ

Упродовж останніх років в Узбекистані широкомасштабно, системно і докорінно трансформують усі сфери державного та суспільного життя, посилюють роль інститутів громадянського суспільства і засобів масової інформації, покращують якість життя населення та розв'язують проблеми, розробляючи закони, доповнюючи й змінюючи чинне законодавство згідно з сучасними вимогами.

Запропоновані в межах Стратегії розвитку Нового Узбекистану такі амбіційні цілі, як побудова справедливої та соціально орієнтованої держави, ефективніше забезпечення прав, інтересів і гідності людини ставлять на порядок денний потребу вдосконалення конституційного простору, що створює необхідну правову базу цього напрямку.

Ініціативу конституційних реформ уперше висловив Президент Узбекистану Шавкат Мірзієєв під час інавгураційної промови 6 листопада 2021 року. Відтак 8 грудня 2021 року у вітальному виступі з нагоди Дня Конституції Республіки Узбекистан президент розкрив деталі запропонованих змін, зокрема:

По-перше, необхідно замінити чинний принцип «держава – суспільство – людина» новим – «людина – суспільство – держава» і закріпити його в національному законодавстві та правовій практиці.

По-друге, головним критерієм економічних реформ має стати забезпечення інтересів людини – це найважливіша умова побудови справді народної держави.

По-третє, слід конституційно затвердити роль і статус інститутів громадянського суспільства, що відображають принцип «суспільство – ініціатор реформ», адже це потреба часу.

По-четверте, в Основному законі має бути окреслено засади розвитку інституту сім'ї, дбайливого поширення серед майбутніх поколінь традиційних людських цінностей, посилення міжнаціональної злагоди в країні.

По-п'яте, сьогодні, коли молоде покоління виходить на арену як творець Нового Узбекистану, задля повного забезпечення його прав та інтересів у Конституції слід відобразити державну молодіжну політику, всебічну підтримку юнацтва, його права й обов'язки.

По-шосте, нині Узбекистан упевнено йде шляхом побудови соціальної держави та справедливого суспільства, тож необхідно утвердити принцип «Новий Узбекистан – соціальна держава» як конституційну норму.

По-сьоме, щоби підвищити ефективність чинної системи захисту прав людини, в Конституції необхідно виділити неприпустимість дитячої праці, надійний захист прав людей з інвалідністю, представників старшого покоління.

По-восьме, у наш час чимало розвинених держав, з огляду на глобальні кліматичні зміни, вписують у свої конституції спеціальні екологічні розділи. В Конституції Узбекистану правові норми щодо цього актуального питання також мають посідати важливе місце.

По-дев'яте, доцільно закріпити на конституційному рівні питання розвитку дитячих садків, шкіл, сфер вищої освіти та науки, що є взаємозалежними складниками фундаменту «третього Ренесансу».

Така ініціатива Глави Держави отримала значну підтримку в Узбекистані, а широкі верстви суспільства взяли активну участь у трансформуванні Основного закону.

20 травня 2022 року на спільному засіданні Кенгашів Сенату (верхньої) та Законодавчої (нижньої) палат Олій Мажлісу Республіки Узбекистан створили Конституційну комісію з формування пропозицій щодо внесення змін до Конституції Узбекистану. До її складу увійшли представники різних верств нашого суспільства, зокрема депутати, сенатори, делегати всіх регіонів, репрезентанти інститутів громадянського суспільства, провідні юристи, політологи, громадські активісти, експерти.

Позаяк комісія ґрунтувалася на ідеї «суспільство – ініціатор реформ», її зобов'язали забезпечити прозорість і відкритість своєї діяльності, а також опрацювати пропозиції населення щодо змін і доповнень до Конституції. Протягом місяця комісія розробляла проект поправок на основі понад 48 тисяч пропозицій громадян.

20 червня 2022 року під час зустрічі з членами Конституційної комісії Ш. Мірзійоев зазначив, що оновлена Конституція має створити міцну правову базу та надійну гарантію довгострокових стратегій розвитку Узбекистану.

«Одним словом, суть і зміст Конституції мають бути наповнені ідеєю “В ім'я честі та гідності людини” і ґрунтуватися на головному принципі

наших нинішніх реформ “Людина – суспільство – держава”, покликаних стати засадничою цінністю в нашому повсякденному житті. Тобто честь і гідність людини відтепер мають посідати чільне місце під час змін у всіх сферах», – підкреслив Глава Держави.

Президент наголосив на **чотирьох пріоритетних напрямках**.

Як **перший** вказано людину, її життя, свободу, честь і гідність, невідчужувані права й інтереси. У **другому** запропоновано закріпити в Конституції принцип «Новий Узбекистан – соціальна держава».

Третій напрям полягає в тому, аби чітко визначити в Основному законі роль та статус махаллі й обов’язки державних органів у взаємодії з нею. **Четвертий** – удосконалення державного управління, зміцнення народовладдя.

До того ж Президент Узбекистану запропонував доповнити Конституцію положенням про інститут внесення законодавчих пропозицій, щоб народ отримав право ініціювати закони. Згідно з цим положенням, група з не менш як 100 тисяч громадян зможе вносити свої пропозиції до Законодавчої палати Олій Мажлісу.

У межах розширення повноважень Уряду наголошено на необхідності визначити в Конституції відповідальність Кабінету Міністрів і хокіміятів у сферах екології, молодіжної політики, підтримки сім’ї, соціального захисту осіб з інвалідністю, розвитку громадського транспорту, створення умов для відпочинку населення, підтримки інститутів громадянського суспільства.

Окрему увагу приділено й важливості оновлення та вдосконалення концептуально-правової бази зовнішньої політики Узбекистану з урахуванням кардинальних змін у світі.

Відповідно до чинного законодавства, парламент володіє повноваженнями самостійно вносити зміни до Конституції. Втім Ш. Мірзійоєв запропонував розглянути проект Конституції на всенародному обговоренні й ухвалити його на референдумі: «[...] якщо ми проведемо конституційну реформу на основі думок і підтримки наших громадян, через референдум, то [...] вона стане справжнім вираженням волі нашого народу – [...] істинно народною».

У зв'язку з цим президент закликав співвітчизників брати активнішу участь у конституційній реформі. 25 червня для громадського обговорення було оприлюднено проект поправок до Конституції Узбекистану та до 1 серпня приймали пропозиції громадян.

Під час усенародного обговорення законопроекту Конституційна комісія працювала задля вдосконалення Основного закону. Зокрема, в міністерствах, відомствах й організаціях, а також у всіх районах і містах республіки організували близько 20 тисяч дискусійних заходів за участю депутатів і сенаторів Олій Мажлісу, представників політичних партій, депутатів місцевих Кенгашів.

Молодь, учителі, медичні працівники, підприємці, представники інститутів громадянського суспільства, усі наші країни, котрим небайдужа доля країни, взяли активну участь в обговоренні проекту конституційного закону та надіслали понад 150 тисяч пропозицій.

Водночас задля поширення ідеї конституційних реформ серед іноземних політичних кіл і провідних фахівців на високому рівні проводили конференції, круглі столи тощо у Великій Британії, Індії, Кореї, Швейцарії, Польщі, Саудівській Аравії, США та Японії. Експерти високо оцінили реформи в країні, надали рекомендації та підтримали шлях, який обрав Узбекистан.

Сьогодні кожну пропозицію та рекомендацію всебічно обговорюють, залучаючи фахівців, учених і політиків. Члени Конституційної комісії поглиблено їх вивчають й аналізують, актуальні вносять до проекту конституційного закону.

Під час майбутнього референдуму щодо поправок до Конституції узбекистанці мають проголосувати за 200 поправок і доповнень до 64 зі 128 статей Конституції Узбекистану та 6 нових статей до Основного закону. Зауважу, що до Конституції поправки вносили 15 разів од її ухвалення 8 грудня 1992 року.

Такий важливий суспільний процес, як всенародний референдум, неможливо уявити без міжнародних спостерігачів. З огляду на це 19–21 липня 2022 року в Узбекистані з візитом перебувала місія Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини (БДППЛ). За підсумками відвідин вона надала рекомендації для Узбекистану направити обмежену місію зі спостереження за референдумом щодо поправок до Конституції.

Крім основної групи експертів, представники БДППЛ рекомендували скерувати до організації 14 довгострокових спостерігачів од країн-членів для забезпечення порядку під час референдуму.

Переконаний, що під час майбутнього референдуму узбекистанці покажуть активну громадянську позицію, проголосувавши за майбутнє своєї країни та своїх дітей.